

Underviisningen for Landmænd ved Veterinair- og Landbo-Høiskolen.

Foredrag holdt i det kgl. Landhuusholdningselskabs Møde den 31te Marts 1858, af Professor B. S. Jørgensen.

Da man ikke til dette Møde, der er det sidste, vi afholde i denne Vinter, har kunnet vælge et Foredrag, hvortil en Discussion er knyttet, beder jeg Dem, mine Herrer! for iasten at tage tiltakke med nogle faa Bemærkninger om en Gjenstand, som jeg tør haabe interesserer Dem Alle, men hvorom der, efter de mange indløbne Forespørgsler at dømme, hersker megen Ubekjendtskab hos Landmanden, nemlig Underviisningen for Landmænd ved den Kongl. Veterinair- og Landbohøiskole, som man venter vil blive aabnet i August Maaned d. A.

Bed Landbohøiskolens Oprettelse er Fagunderviisningen for Landbostanden nogenlunde afrundet, idet der nu findes Underviisningsanstalter for de forskjellige Klasser og i forskjellige Diemed; de høiere Bønderkoler, Agerdykningsinstitutterne og Landbohøiskolen tør man haabe ville tilsammen være istand til at tilfredsstille Agerdykkerens Trang til Underviisning. Vistnok har den høiere Underviisning for Landmænd ikke været ganske savnet, idet siden 1849 et landoekonomisk Cursus er oprettet ved den polytechniske Læreanstalt, der har været meget benyttet, og hvorfra dygtige Folk ere udgaaede. Landbostanden maa være Læreanstaltens to høitfortjente Directeurer,

afd. Geheimeraad Orsted og Conferentsraad Forchhammer meget takskyldig for den Interesse, hvormed de have omfattet denne Sag, hvorfor ingen anden høiere Lærestanstalt dengang interesserede sig og der i Begyndelsen modtoges med temmelig Kulde, men som har været af stor Betydning, da man, naar Erfaringen ikke saa bestemt havde vist, hvad der ved den theoretiske Underviisning alene lader sig udrette, ikke kunde være gaaet saa sikker frem, som Tilfældet nu har været. Mangelen ved det landoekonomiske Cursus ved den polytechniske Lærestanstalt har været, at man ved Underviisningen alene var henviist til Læsesalen, da baade Høve og Mark savnedes, at Underviisningen ikke kunde omfatte Huusdyrene, men Eleverne i denne Henseende maatte henvises til Veterinairskolen og at Forelæserne i Naturvidenskaberne ikke kunde afpasses efter Landmandens Tarv, hvorfor der til at gennemgaae dette Cursus nødvendigviis maatte stilles større Fordringer til de unge Landmands Tid og Fordannelse, end disse i Almindelighed kunde tilfredsstille. Derfra hidrører det, at skjøndt en stor Mængde unge Landmænd have benyttet Underviisningen her, dog kun Faa (i det Hele 5) underkastede sig Examen.

Fordelene, som Veterinair- og Landbohøjskolen byder den unge Landmand ere deels at Underviisningen kan gøres mere omfattende og mere oplysende, da den levende Natur sættes i Forbindelse med Underviisningen i Læresalene, og deels at Kundskaberne kunne erhverves i en kortere Tid, da alle Forelæserne og Øvelserne ere beregnede for den unge Landmand og ikke gives større Udstrækning end den, man anseer nødvendig for ham.

Underviisningstiden er beregnet til 20 Maaneder. Et nyt Cursus begynder hvert Aar med den 23de August og omfatter 3 Semestre, nemlig: et Efteraars-, et Foraars og et Vintersemester.

Underviisningsplanen er endnu ikke nøie bestemt, men da næsten alle de Mænd, der have taget Deel i Udarbejdelsen af Commissionsbetænkningen, der ligger til Grund for Loven

af 8de Marts 1856, ere ansatte ved Høiskolen, tør man antage, at den endelig vedtagne Underviisningsplan ikke vil fjerne sig meget fra den i Commissionsbetænkningen foreslaaede, hvoraf jeg her, hvad de unge Landmænds Underviisning angaaer, skal tillade mig at meddele Hovedtrækkene.

Det første Semester gaaer fra 23de August til 23de December og er alene bestemt til Underviisning i Naturvidensskaberne. Der er saaledes ansat til Forelæsninger og Repetitorier:

- 6 Timer til Physik og Meteorologi.
- 5 — til almindelig uorganisk Chemi.
- 4 — til Zoologi samt Huusdyrenes Anatomi og Physiologi.
- 3 — til Jordbundslære.
- 4 — til Repetitorier.

Til Øvelser ere ansatte:

- 6 Timer i det kemiske Laboratorium.
- 9 — til Tegning.

Altfaa ialt 22 Timer til Forelæsninger og Repetitorier og 15 Timer til Øvelser, saa at Eleven daglig vil tilbringe omtrent 6 Timer paa Høiskolen.

Fra 23de December til 7de Januar vil der være Ferie ved Lærestalden.

I det andet Semester fra 7de Januar til 8de Juni (hvoraf dog een Maaned afgaaer til Examen for den ældre Afdeling, i hvilken Tid Forelæsningerne enten høre op eller i hvert Tilfælde blive indskrænkede), fortsættes Underviisningen i Naturvidensskaberne, men tillige begyndes paa de anvendte Discipliner. Der er saaledes ansat til Forelæsninger og Repetitorier:

- 5 Timer til almindelig organisk og analytisk Chemi.
- 5 — til Botanik.
- 6 — til Diætetik og Huusdyravl.
- 2 — til Landmaaling og Niveltering.
- 2 — til Læren om Agerdyrkningsredskaber.
- 4 — til Repetitorier.

Til Øvelser ere ansatte:

6 Timer i det kemiske Laboratorium.

4 — til Tegning.

Saaledes altsaa ialt 24 Timer til Forelæsninger og Repetitorier og 10 Timer til Øvelser, saa at ogsaa i dette Semester Eleven vil tilbringe omtrent 6 Timer daglig paa Høiskolen.

Tiden fra 8de Juni til 8de Juli er nærmest bestemt til Øvelser og Excursioner. Dog ville de botaniske Forelæsninger blive fortsatte ligetil Feriens Begyndelse, ligesom vel ogsaa enkelte andre Forelæsninger og Repetitorier, der ikke ere blevne sluttede i Semestret; Øvelserne i Laboratoriet og paa Tegnestuen ville fortsættes som tidligere, desuden vil der blive foretaget Øvelser i Marken med mindre bekjendte Agerdyrkningsredskaber, samt botaniske og større landoekonomiske Excursioner.

Sommerferien varer fra 8de Juli til 23de August.

Efter Sommerferiens Ophør anvendes Tiden til 1ste October med at gjøre de unge Landmænd bekjendte med den Deel af Landmaalingen og Nivelation, som de i deres praktiske Virksomhed kunne antages at faae Anvendelse for. I hver Uge foretages tillige en botanisk Excursion.

Det tredie Semester, der gaaer fra 1ste October til 1ste Marts er udelukkende bestemt til Underviisning i de anvendte Discipliner. Til Forelæsninger og Øvelser ere saaledes ansatte:

12 Timer til Landbrugslæren.

2 — til Beslaglære og Ydreklære.

2 — til kemisk Teknologi.

2 — til Repetitorier.

6 — i det kemiske Laboratorium.

6 — til Tegning.

Altsaa ialt 18 Timer til Forelæsninger og Repetitorier og 12 Timer til Øvelser, saaledes at Elevens Nærvarelse paa Høiskolen daglig fordres i 5 Timer.

Martsmaaned er bestemt til Repetitorier og Examensforberedelser, og i Aprilmaaned afholdes Examen, saa betids, at Eleven den 1ste Mai kan være paa sit fremtidige Bestemmelsessted. —

Omendstjondt Elevens Tid ved denne Plan er taget tilstrækkelig i Beslag, ere dog ikke Fordringerne stillede anderledes, end at en nogenlunde begavet ung Mand, der har været ved Landvæsenet, med tilbørlig Flid kan fuldende Studiet i den bestemte Tid. Formiddagstimerne ville i Reglen tilbringes paa Høiskolen og der vil sikkert blive sørget for, at Underviisningstimerne følge saaledes paa hverandre, at Eleven ingen Tid taber, medens Morgen- og Aftentimerne ville være at anvende til Hjemmestudier.

Med Hensyn til Alderen for Optagelsen stiller Høiskolen ingen bestemte Fordringer, men den meest passende Tid vil være mellem det 18de og 20de Aar og hellere senere end tidligere, da en vis Mandsmodenhed, som kun Alderen giver, er nødvendig for at følge Forelæsningerne.

En vigtig Betingelse for at Eleven skal kunne høste fuld Nytte af Underviisningen ved Høiskolen, er, at han er bekendt med det praktiske Landvæsen. Høiskolen lærer ikke Pragis, men dens Underviisning er bygget derpaa; der maa altsaa forudsættes, at Eleven har en god Indsigt i Arbejdet's Gang i et velordnet Landbrug, kender de almindelig dyrkede Planter, forstaaer at omgaaes Huusdyrene, er fortrolig med Brugen af de almindelige Redskaber og overhovedet i Besiddelse af saadanne Kundskaber, som kun erhverves ved et flereaarigt Ophold paa Landet. Dette er en væsentlig Fordring, som Landbohøiskolen maa stille til Enhver, der vil vente at høste Nytte af dens Underviisning.

Men den maa ogsaa forudsætte en vis Mandsmodenhed; der behøves saaledes nogle om end ikke mange mathematiske Forudskaber for at kunne følge Foredragene over Physik, Landmaaling og Læren om Agerdyrkningsredskaber, ligesom der ogsaa hører en vis aandelig Bevægelighed til at kunne følge og

nedskrive de Foredrag, hvor ingen trykt Lærebog ligger til Grund, og nogle Sprogkundskaber, for at kunne benytte den fremmede Literatur. Det forlanges derfor i Loven af 8de Marts 1856, at Enhver, der vil blive fast Elev ved Høiskolen, skal enten have underkastet sig den almindelige Forberedelsesexamen ved Universitetet, eller have bestaaet Afgangsprøven ved en saadan Bøndehøiskole, Realskole eller anden Skole, som af vedkommende Ministerium erkjendes for at meddele den nødvendige Forberedelse; men det tilføies: „eller paa anden Maade at have erhvervet sig denne Forberedelse og at have bevist dette paa en for Ministeriet tilfredsstillende Maade“, og da det er at antage, at dette for enhver vel undervist ung Mand ikke vil være vanskeligt, jaa er Adgangen til at blive Elev ved Høiskolen gjort saa let, som det vel kan forlanges. Men dertil kommer, at Adgang til at høre Forelæsninger og deeltage i Øvelser staaer aaben for Enhver, der løser Adgangskort, ligesom ogsaa Adgang til at underkaste sig Examen er tilladt Alle.

Da Erfaringen lærer, at en ung Mand med gode Evner og Interesse for sit Fag, kan opveie en noget mangelfuld Skoleundervisning ved Udholdenhed og Flid, og i Commissionsbetænkningen er forudsat, at Adgangen til Høiskolen skulde lettes for begavede Elever fra de høiere Bønderkoler, har man søgt at undgaae Fordringer til for store Forkundskaber ved Optagelsen; men hvor man Intet kan slaae af er i Henseende til den praktiske Fordannelse; mangler den, om ogsaa kun deelviis, vil Eleven føle Savnet deraf under hele Besøget af Høiskolen, og bestandig i høiere Grad, jo længere han bliver der naar Underviisningen gaaer over til de anvendte Fag.

Afgang til Forelæsninger og Øvelser skal betales; dog vil vistnok Betalingen ikke blive høi, og Staten har været saa liberal at give Afkald paa Betalingen for Underviisning, til Fordeel for Stipendiefonden, hvortil Staten desuden de første 5 Aar tilskyder indtil 2000 Rd. og de næste 5 Aar indtil 1000 Rd. aarlig, saaledes at Høiskolen ikke alene er istand

til at give trængende Elever fri Underviisning, men endog en ikke ringe Understøttelse.

Eleverne boe ikke paa selve Høiskolen; Underviisningen er aldeles fri, og Control med Elevernes Flid og Opførelse kan kun i en meget indskrænket Grad finde Sted fra Høiskolens Side, da Eleverne udenfor Underviisningstiden ere overladte til sig selv, ligesom andre Studerende. Det er derfor nødvendigt, at de unge Mennesker, der komme til Høiskolen, bringes derhen af Lyst og Interesse for at udvide deres Kundskaber og besidde en vis Selvstændighed i Characteren. Folk, der kun ere blevne Landmænd, fordi de ikke due til andet i Verden, eller af Lede til Bogen, ville ikke høste nogen Nytte af Besøget paa Høiskolen, ligesom de, der let kunne give efter for en stor Byes Fristelser, hellere bør sendes til et Landvæsensinstitut paa Landet, hvor en bedre Opføgt kan føres med hver Enkelt. Ogsaa en vis Grad af Begavelse hører til, og dette gjælder naturligtvis især, hvor Forkundskaberne ere mangelfulde, og da det vel hyppigt vil være Tilfældet med Sønnen af de mindre Landeiendomsbesiddere, kan man ikkun tilraade disse at besøge Høiskolen, naar de ere velbegavede, og søle bestemt Trang til at udvide deres Kundskaber. —

Endnu skal jeg kun tillade mig at henvende et Ord til de ældre Landmænd. Det er klart, at Høiskolen i den korte Tid, den unge Landmand opholder sig der, ikke er istand til at bibringe ham en stor Kundskabsmasse; den maa indskrænke sig til at meddele ham det, hvorfor han nærmest maa antages at have Brug i det praktiske Liv, i en saa sammentrængt Form som muligt, og tillige virke vækkende paa ham og sætte ham istand til senere at fortsætte, hvad paa Høiskolen er begyndt. Det er derfor den ældre Landmand, der maa afloste Høiskolens Lærere i den afgaaede Eleves Uddannelse og vejlede ham til en fornøftig Anvendelse af hans Kundskaber i det praktiske Liv. Nu har ganske vist Landmanden Ret til at forlange af Høiskolen, at den unge Mand, foruden at erholde grundige Kundskaber, tillige lærer at forstaae, hvilket ringe Omfang hans

Viden har, og hvormeget der endnu staaer tilbage for ham at lære i Livets Skole før han kan betragte sig som en dygtig Landmand, eller med andre Ord, Høiskolen skal paa samme Tid den sørger for hans grundige Underviisning tillige stræbe hen til at gjøre ham besleden, fordringsløs og arbejdsom. Men Høiskolen har ogsaa paa sin Side Ret til at vente af de ældre Landmænd, at naar den har gjort hvad den kan, maae de ogsaa gjøre deres til at hjælpe den unge Mand frem, modtage ham uden Fordomme og vejlede ham med Interesse. Høiskolen vil vistnok af al Kraft arbeide paa at vise Eleverne, at al boglig Lærdom ikke erstatter Erfaringen og at hiin kun faaer Betydning naar den er knyttet til denne; men ligesom man har Exempler nok paa, at den vel underviste, dannede unge Mand kan være ligesaa arbejdsom, ligesaa fordringsløs og tarvelig, som den, der aldrig er kommen fra Ploven, saa maa ogsaa den Fordom tabe sig, at en kundskabsriig Mand skulde afgive en mindre praktisk Landmand end den, der intet har lært, en Fordom, der ikke findes i de andre industrielle Fag, men endnu kun ved Landbruget.
